

LATVIJAS REPUBLIKAS SATVERSMES TIESAS TIESNESIS

Jura Alunāna iela 1, Rīga, LV 1010

Tālrunis: 67830735, 67210274 Fakss: 67830770
e-mail: tiesa@satv.tiesa.gov.lv

Satversmes tiesas tiesneša

Jāņa Neimaņa

ATSEVIŠKĀS DOMAS

Rīgā 2020. gada 23. jūlijā

lietā Nr. 2019-27-03

**“Par Ministru kabineta 2009. gada 22. decembra noteikumu Nr. 1605
“Noteikumi par valsts sociālā nodrošinājuma pabalsta un apbedīšanas
pabalsta apmēru, tā pārskatīšanas kārtību un pabalstu piešķiršanas un
izmaksas kārtību” 2. punkta atbilstību Latvijas Republikas Satversmes
1. pantam, 91. panta otrajam teikumam un 109. pantam”.**

Satversmes tiesa ar 2020. gada 9. jūlija spriedumu atzina Ministru kabineta 2009. gada 22. decembra noteikumu Nr. 1605 “Noteikumi par valsts sociālā nodrošinājuma pabalsta un apbedīšanas pabalsta apmēru, tā pārskatīšanas kārtību un pabalstu piešķiršanas un izmaksas kārtību” 2. punktu, ciktāl tas nosaka valsts sociālā nodrošinājuma pabalsta apmēru nenodarbinātām personām ar invaliditāti un senioriem, par neatbilstošu Satversmes 1., 91. un 109. pantam, jo Ministru kabinets esot pārkāpis likumdevēja pilnvarojumu, pieļaujot vienādu attieksmi pret atšķirīgos apstākļos esošām personu grupām, proti, nodarbinātajiem un nenodarbinātajiem pabalsta saņēmējiem.

Nepiekrītu tiesas secinājumiem par apstrīdētās normas neatbilstību Satversmei.

Valsts sociālā nodrošinājuma pabalsts ir viens no valsts sociālajiem pabalstiem. Saskaņā ar Valsts sociālo pabalstu likuma 13. panta pirmo daļu, šo pabalstu piešķir ikvienai personai, kas atbilst likumā noteiktajiem kritērijiem:

1) persona ir atbilstošā vecumā, kas dotu tiesības uz vecuma pensiju, nav nodarbināta, tomēr tiesību saņemt vecuma pensiju nav, jo nav pietiekama apdrošināšanas stāža;

2) persona atzīta par invalīdu un pārsniegusi 18 gadu vecumu, bet vēl nav tiesību saņemt vecuma vai invaliditātes pensiju;

3) persona ir nepilngadīga, ir zaudējusi vienu vai abus apgādniekus un nav stājusies laulībā.

Kā izriet no likuma, valsts sociālā nodrošinājuma pabalstu maksā attiecīgajai personai neatkarīgi no tās mantiskā stāvokļa, ja vien persona šo pabalstu pieprasījusi. Tādējādi valsts sociālā nodrošinājuma pabalsts ir t.s. “universālais” pabalsts. Šāda pabalsta veids ir nošķirams no t.s. “ienākumjūtīgā” pabalsta veida, kuru maksā, izvērtējot konkrētās personas mantisko stāvokli un vajadzības.

Pārbaudot apstrīdētās normas atbilstību vienlīdzības principam, Satversmes tiesa spriedumā nošķir nodarbinātas un nenodarbinātas personas ar invaliditāti un seniorus un secina, ka nenodarbinātai personai ar invaliditāti vai senioram ir nepietiekoši ienākumi pamatvajadzību segšanai un tie pakļauti augstākam nabadzības riskam, tāpēc pret tiem nepieciešama atšķirīga attieksme (jeb lielāks valsts sociālā nodrošinājuma pabalsts). Visbeidzot, tiesa turpinājumā izdara secinājumus par atšķirīgās attieksmes neobjektīvu un nesaprātīgu pamatu.

Satversmes tiesa savā spriedumā ir sajaukusi pabalstu veidus. Tiesa ir piešķirusi valsts sociālā nodrošinājuma pabalstam ienākumjūtīgā pabalsta jēgu, uzskatot, ka šāda pabalsta noteikšanā ir jāievēro personas iespējas gūt

ienākumus. Tā kā valsts sociālā nodrošinājuma pabalsts ir universāls pabalsts, kura piešķiršana nav saistīta ar personas ienākumiem, tiesas veiktā nodarbinātu un nenodarbinātu personu ar invaliditāti vai nodarbinātu un nenodarbinātu senioru salīdzināšana ir kļūdaina. Tā rezultātā kļūdainis ir apstrīdētās normas tālākais izvērtējums vienlīdzības principam.

Nepiekrītu tiesas secinājumiem, ka apstrīdētā norma neatbilst tiesībām uz cilvēka cieņas aizsardzību, jo pabalsta apmērs nenodrošinot pamatvajadzību apmierināšanu. Valsts sociālo pabalstu, tostarp valsts sociālā nodrošinājuma pabalsta, mērķis nav personas pamatvajadzību apmierināšana. Valstij ir plaša rīcības brīvība dažādu pabalstu izveidē un apmēra noteikšanā atkarībā no valsts finansiālajām iespējām. Iepriekš Satversmes tiesa ir atzinusi, ka tāds sociālais atbalsts, kas personai rada iespēju veidot cilvēka cieņai atbilstošu dzīvi, ir nodrošināms ar sociālās palīdzības atbalsta pasākumiem (*sk. arī Satversmes tiesas 2020. gada 25. jūnija spriedumu lietā Nr. 2019-24-03*). Tas nozīmē, ka nenodarbinātu personu ar invaliditāti un senioru ieslīgšana nabadzībā novēršama ar adekvātu sociālo palīdzību, vai arī valstij jāpārveido valsts sociālā nodrošinājuma pabalsts par ienākumjūtīgu sociālās palīdzības pabalstu. Tomēr tas jau ir atkarīgs no likumdevēja ieskata.

Visbeidzot, nepiekrītu tiesas secinājumam, ka Ministru kabinets, izdodot apstrīdēto normu, nav ievērojis likumdevēja pilnvarojumu. Noteikumu normas izdošanas procedūra ir nošķirama no noteikumu normas satura atbilstības vienlīdzības principam. Noteikumi uzskatāmi par atbilstošiem likumdevēja pilnvarojumam (deleģējumam), ja tie saturiski atbilst tam uzdevumam, kura izpildīšanai likumdevējs pilnvarojumu piešķīris. Valsts sociālo pabalstu likuma 15. panta pirmajā daļā, 17. panta pirmajā un otrajā daļā Saeima bija deleģējusi Ministru kabinetam noteikt valsts sociālā nodrošinājuma pabalsta apmēru, pārskatīšanas kārtību, pieprasīšanas un saņemšanas kārtību. Apstrīdētā norma tieši sasaucas ar Valsts sociālo pabalstu likuma 15. panta pirmajā daļā noteikto pilnvarojumu, jo noteic valsts sociālā nodrošinājuma pabalsta apmēru.

Tādējādi, atšķirībā no tiesas, secinu, ka Ministru kabinets bija ievērojis Saeimas deleģējumu un izdevis pilnvarojumam atbilstoša satura noteikumus.

Tiesnesis*

J. Neimanis

**Dokuments ir parakstīts ar drošu elektronisko parakstu.*